ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਂਟ ਕਰੋ-ਧਰਮਪਾਲ ਸਾਹਿਲ

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮਪਾਲ ਸਾਹਿਲ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਇਨਸਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ 1995 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ "ਢੋਲ ਦੀ ਪੋਲ" ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਲ 2007 ਵਿੱਚ ਖੋਜੀ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਏ.ਪੀ.ਜੇ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ ਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰੋਈਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਲਵਾੜਾ ਟਾਊਨ ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਖੇ ਕੈਮਿਸਟਰੀ ਦਾ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹੈ। ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਰਚਨਾ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਿਰੜੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਤਪਦੀਆਂ ਲੋਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ। ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਉਹ ਇੱਕ ਸਮਰਪਿਤ ਲੇਖ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਿਕ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹਨ-

? ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ?

*ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਬਾਲਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹਾਣ ਅਤੇ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸਾਹਿਤ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ,ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਸਚਾਈ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕੈਟਾਗਿਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਰਚਿਆ ਸਾਹਿਤ।

? ਤੁਸੀਂ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਆਰੰਭੀ?

* ਲਗਭਗ 12 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

? ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ?

* ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ (1) ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਭਾਗ-1, ਭਾਗ-2, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ, ਬੇਤਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ। ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ- ਅਕਬਰ ਬੀਰਬਲ ਦੇ ਕਿੱਸੇ।

? ਬਚਪਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਬਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰੋ?

* ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ "ਈਦਗਾਹ"। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ- ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਛਾਪ ਛੱਡੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਾਲ ਪਾਤਰ "ਹਾਮਿਦ" ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ "ਹਾਮਿਦ" ਚਿਤਵਦਾ। ਈਦ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਲਈ ਚਿਮਟਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਮਿਦ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਦਾਦੀ ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਮਤਾ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਮਿਦ ਬਣ ਕੇ ਹੰਡਾਉਂਦਾ, ਤੇ ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਗਰੀਬੀ ਵਾਲਾ ਪਿਛੋਕੜ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਲੱਗਦੀ।

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਇਸ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਵਾਲਾ ਸਫ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਚੋਰੀ ਫੜ੍ਹੀ ਤੇ ਝਿੜਕਿਆ ਵੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਿਕ ਕੋਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਿਕ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੋਲਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇੰਜ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਛੜ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ। ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਿਕ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

? ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

* ਮਾਂ-ਪਿਉ ਮਗਰੋਂ ਅਧਿਆਪਿਕ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਾਲਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਿਕ ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖੇਗਾ,ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਿਕ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਰਚੇ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਿਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਰਚੇ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਰਨਾ ਉਹ ਅਜੋਕੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ।

? ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ?

* ਅੱਜ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਕੀ ਬੱਚੇ ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰੌਢ ਸਾਰੇ ਹੀ ਟੀ. ਵੀ.ਕਲਚਰ ਦੇ ਕੀਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਆਰੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦੋਸਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਮੈਂਟੋ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਚੰਗੀਆਂ ਮਿਆਰੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਅੱਜ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਿਸ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

? ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ,ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

* ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਕੰਢੀ ਏਰੀਏ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਛੜੇ ਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਔਕੜਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਿੰਡ ਤੁੰਗ, ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕੇਰੀਆਂ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਵੀਂ ਮਗਰੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਲੈ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. (ਕਮਿਸਟਰੀ) ਤੇ ਬੀ.ਐੱਡ.ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ. ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਘਰੇਲੂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਛੱਡਣੀ ਪੈ ਗਈ। ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੈਂ ਐਮ.ਐਡ. ਡਿਪਲੋਮਾ ਇੰਨ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕੋਰਸ ਇਨ ਹੋਮਿਉਪੈਥੀ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ।

? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ?

* ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹੋਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਚੰਗੀ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

? ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਕੀ ਹੈ?

* ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਕੀ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਖਕ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪੱਲਿਉਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਫ਼ਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਖੁੱਦ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਗੋਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਾ ਕੇ ਘਰ ਫੂਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਊਠ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜ਼ੀਰੇ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ "ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ" ਤੇ "ਪੰਖੜੀਆਂ" ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੱਪਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰੜ ਸਦਕਾ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

? ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ?)ਮੁੱਲ-40-ਰੁਪਏ, ਪੰਨੇ-80,

ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਸਸਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਚਿੱਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਹਾਲ ਬਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜੇਗਾ। ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮਾਪੇ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋ ਵਿਰਵਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਰੋਆ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰੀਏ। ਨਵਰਾਹੀ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਿਆ ਫਿਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਸ-ਰੰਗ ਮਾਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਗਰਾਂ, ਮਹਿਤਹਾਲੈਂਡ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚਸੈਰਾਬਨਾਮਾ, ਸੀਰਤਨਾਮਾ, ਗਨੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਮੋਲੀਆਂ ਆਦਿ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ "ਮਾਸੂਮ" ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ 64 ਗੀਤ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਰਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਬਾਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕਵਿਤਾ---

ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਾਏ ਬੂਟੇ,
ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਠੁਕਰਾਏ ਬੂਟੇ।
ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਗੋਡੀ ਕੀਤੀ,
ਝੂਮ-ਝੂਮ ਲਹਿਰਾਏ ਬੂਟੇ।

ਅਜੋਕੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਵੇਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ।---

ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਹੁੰਦੀ
ਮਿਹਨਤ ਅਸਲ ਖੁਮ੍ਹਾਰੀ ਹੁੰਦੀ।
ਕਿਰਤੀ ਦਾ ਅਲਮਸਤ ਸੁਭਾਅ,
ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਰਾਹੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਣੀ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਸੈਰ,ਸਕੂਟਰ,ਪੰਛੀ,ਕਾਲਾ ਕੁੱਕੜ, ਚੰਨ ਸਿਤਾਰੇ, ਘੁੱਗੀ ਕਾਂ, ਕੈਦੀ ਕੁੱਤਾ, ਚਲਾਕ ਲੂੰਬੜੀ, ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੁੱਡੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਵਰਾਹੀ ਜੀ ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਚਿੱਤਰ ਬਨਾਉਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ। ਤਰਕ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੌਚਿਕ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਚਿੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦ-ਜਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਸ ਹੈ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ

ਤਾਏ ਨਰੈਣੇ ਦੀ ਨੇਕ ਸਲਾਹ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੌਕੇ ਦੀ ਹਾਕਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਪਖਾਨੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਤਾਏ ਨਰਾਇਣੇਂ ਕੇ ਘਰ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਸੈਕਟਰੀ ਤੇ ਸਰਪੰਚ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਆਉ ਬਈ ਜਵਾਨੋਂ ਕਿਮੇਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਐ ਥੋਡਾ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਟੁੱਟੇ ਛੱਪਰ ਹੇਠ ਬੈਠੇ ਤਾਏ ਨਰਾਇਣੇਂ ਨੇ ਘਰ ਦੀ ਦੇਹਲੀ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆਂ ਦੋਵਾਂ ਜਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਐਨਕ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਆਖਿਆ

ਓ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਅੱਜ ਖੜਪੰਚ (ਸਰਪੰਚ) ਸੈਬ ਨੂੰ ਕਿਮੇਂ ਦਿੱਸ ਗਈ ਗਰੀਬ ਦੀ ਕੁੱਲੀ, ਸ਼ੁਕਰ ਐ... ਸ਼ੁਕਰ ਐ... ਜੇ ਕੀੜੀ ਘਰ ਨਰੈਂਣ ਆਏ ਨੇ, ਤਾਏ ਨੇ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਉਂਝ ਤਾਏ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਅੱਖਾਂ ਸੀ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਘੱਟ ਸੂ ਉੱਥੇ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਚਾ ਸੁਣਦਾ ਸੀ।

ਸਰਪੰਚ.- ਤਾਇਆ ਤੇਰੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੈਟਰੀਨਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਐ ਤੇ ਇਹ ਸੈਕਟਰੀ ਅੱਜ ਆਇਆ ਸਕੀਮ ਦੇਣ।

ਤਾਇਆ.- ਓ ਬੱਲੇ ਉਏ ਸ਼ੇਰ ਬੱਗਿਆ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਤੇਰੇ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਬੱਸ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਗਿਆ, ਲੱਖ ਮਣਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਇਰਾਦਾ ਨਈਂ ਐਂ ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਲੈਟ-ਲੂਟ ਦੇ ਝਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦਾ, ਐਂਵੇਂ ਕਿਤੇ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਾਹ ਜਾਂਦੀ ਹੋਊ

ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਰੋਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲਾ ਦੀਵਾ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲੀ ਲਾਲਟੈਣ ਈ ਚੰਗੀ ਐ, ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਹੁਣ ਬੁੱਢੇ ਬਾਰੇ ਲੈਟਾਂ ਲਵਾ ਕੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਪਰੋਣੇਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ

ਸਰਪੰਚ.- ਮੁਸਕੜੀ ਹੱਸ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਇਆ ਲਾਇਟ ਨਹੀਂ ਲੈਟਰੀਨ ਐ ਲੈਟਰੀਨ....

ਤਾਇਆ.- ਓ ਸ਼ੇਰ ਬੱਗਿਆ ਮੈਂ ਖਿਆ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਥੇਰੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਨੀਂ ਇਹਨਾਂ ਕੰਜਰ ਦੀਆਂ ਲੈਟਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਿਕਲੇ, ਬੱਸ ਕੇਰਾਂ ਨਿਗਾਹੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਚੋਂ ਦੋ ਸਿੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਬੈਟਰੀ ਨਿਕਲੀ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਗੇੜ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਹੀ ਗਈਆਂ ਲੈਟਰੀਆਂ

ਸਰਪੰਚ.-ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰ ਖਸਿਆਨਾ ਜਿਹੇ ਲਹਿਜੇ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫਿਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਤਾਏ ਦੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਇਆ ਉਹ ਲਾਟਰੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੈਟਰੀਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਐ ਥੋਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੱਕੀ ਟੱਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਐ, ਟੱਟੀ... ਤੇ ਇਹ ਅਫ਼ਸਰ ਤਾਹੀਂ ਆਇਐ ਸਕੀਮ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਭਰਨ' ਤੇ ਲਾਦੇ ਕੇਰਾਂ ਫਿਰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ, 1500 ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਣੀ ਐ ਮੰਨਜ਼ੂਰ

ਤਾਇਆ.- ਉਏ ਸ਼ੇਰ ਬੱਗਿਆ ਸਾਡੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਟੀਆਂ ਜੁੱਲੀਆਂ, ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਬੇਹੀਆਂ ਗੁੱਲੀਆਂ, ਜੇ ਸਵਾਤ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਚਿੜੀ ਵੀ ਮੂਤ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰਲ... ਪਰਲ.. ਚੋਂਣ (ਚਿਊਣ) ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਐ

ਬੱਕਰੀਆਂ ਤੇ ਜੰਤਰ ਦੇ ਕਾਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਅਢਕਾ ਏ, ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਪੰਪ ਵੱਲ ਜਾਂ ਖੰਡ, ਘਿਉ, ਦਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਖਾਲੀ ਡੱਬਿਆਂ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕਬਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਨਾਲੇ ਅਸੀਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਢਿੱਡ ਭਰ ਕੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਈ ਕਦੇ ਨੀਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਪੋਟਾ ਤਾਂ ਸੁੱਕ ਕੇ ਇਉਂ ਕਾਲਜੇ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਤੀਰ ਨਾਲ ਕਿਰਲੀ ਚੰਬੜੀ ਹੋਵੇ, ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੀ 5-5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਐ, ਟੱਟੀ ਸਾਨੂੰ ਸਵਾਹ ਆਉਣੀ ਐ ਤੇ ਨਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਖੂਹੀ ਵਾਲੀ ਟੱਟੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਐ, ਦੋ ਮਰਲਿਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਬੈਠੇ ਆਂ।

ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੋ, ਢਿੱਡ ਭਰੂਗਾ, ਕਬਜ਼ੀ ਖੁੱਲੂਗੀ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਟੱਟੀ ਜਾਵਾਂਗੇ (ਤਾਇਆ ਢਿੱਡ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭੜਾਸ ਲਗਾਤਾਰ ਹੀ ਸਰਪੰਚ 'ਤੇ ਇਉਂ ਕੱਢ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਰਪੰਚ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਲਦੀ'ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪਾਉਣ ਆਇਆ ਹੋਵੇ)

ਸਰਪੰਚ.- ਨਹੀਂ.ਨਹੀਂ ਤਾਇਆ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਣਾ ਐ, ਉਤੋਂ ਬੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਓ. ਨੇ ਵੀ ਫੇਰ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਆਉਣੈਂ, ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਬੇੜ, ਐਂਵੇਂ ਸਾਡੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਹੋਊਗੀ

ਤਾਇਆ.- ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ (ਬੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਓ. ਨੂੰ) ਚਾਹੇ ਆਵੇ ਕੋਈ ਬੀੜੀਆਂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਚਿੱਕ ਕਰਨ ਤੇ ਚਾਹੇ ਆਵੇ ਚਿਲਮ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਪਰ ਸ਼ੇਰੋ ਥੋਡੇ ਮੂਹਰੇ ਬੰਨੇ ਹੱਥ ਗਾਂਹ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਵੀ ਥੋਨੂੰ ਹੀ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਪਟਵਾਉਣਾ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਥੋਨੂੰ ਇੱਕ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਦਿੰਨੈ ਵਈ ਸਰਪੰਚਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਅਪਸਰਾਂ(ਅਫ਼ਸਰਾਂ) ਦਾ ਢਿੱਡ ਗੀਸੇ ' ਚੋਂ ਭਰਨਾਂ ਹੁੰਦੈ ਬਈ ਤੂੰ ਐਂ ਕਰ ਲੈ ਕਿ ਬਈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਾਂ ਰਕਮ ਖਰਾਬ ਕਰਨੀ ਐਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਚੋਂ ਐਂ ਕਰੋ ਬਈ ਆਪਾਂ ਉਹਨੂੰ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਤੇ ਅਪਸਰ ਟੱਟੀ ਦੇ ਖਾ ਲਿਉ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮੇਰੇ ਘਰੇ ਰਸੋਈ ਹੈ ਨੀਂ ਮੈਂ ਬਣਾ ਲੂੰ ਗਾ ਰਸੋਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਥੋਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਧੱਕੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੈ ਬਈ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਅੱਧੀਆਂ-ਅੱਧੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਊ ਵੀ ਛੱਕ ਈ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਬਾਕੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ -ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵੋ.. ਟੱਟੀਆਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਘਰ-ਘਰ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ... ਤੇ ਲਿਆ ਜੇ ਮੰਨਜੂਰ ਐ ਤਾਂ ਖੜਪੰਚਾ ਇੱਕ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਲਵਾ ਲੈ ਗੂਠੇ

ਤਾਏ ਦੀਆਂ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣ ਸਰਪੰਚ ਤੇ ਸੈਕਟਰੀ ਵਿਚਾਰੇ ਕੰਨ ਝਾੜਦੇ ਹੋਏ ਬੁਸੇ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂੰ -ਮੰਤਰ ਹੋ ਗਏ।

ਤੇ ਜਦੋਂ ਤਾਏ ਨਰੈਣੇ ਨੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਰਹਿਤ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਈ

ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤਾਏ ਨਰੈਂਣੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਜੱਸੀ, ਭੋਲਾ, ਲਖਵੀਰ ਤੇ ਜਸਵੀਰ ਨੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਰਹਿਤ ਮਤਲਬ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪਟਾਕੇ ਖ਼ੁੱਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਰਹਿਤ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਾਣੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਹਰਜ਼ਾਨਾ ਵੀ ਭਰੇਗਾ ਤੇ ਸੱਥ ਚੋਂ ਜਾ ਕੇ ਨੱਕ ਨਾਲ ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰੇਗਾ। ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਉਕਤ ਸਾਰਿਆਂ' ਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਤਾਏ ਨਰੈਂਣੇ ਨੇ ਨੰਨ੍ਹੇ-ਮੁੰਨ੍ਹੇ ਪੋਤਰਿਆਂ ਦੀ ਪਟਾਕੇ ਚਲਾਉਮ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪਟਾਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਹੀ ਤਾਏ ਦੇ ਬਾਕੀ ਡੋਟੀਦਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਧਰ ਆ ਝਮਕੇ ਕਿ ਬਈ ਤਾਇਆ ਤੂੰ ਸ਼ਰਤ ਹਾਰ ਗਿਆ ਐਂ, ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰਤ ਕੱਢ 500 ਰੁਪਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਸੱਥ 'ਚ ਚੇਲ ਤੇ ਨੱਕ ਨਾਲ ਕੱਢ ਲਕੀਰਾਂ (ਐਨਾ ਕਹਿਣ ਤੇ ਤਾਏ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਬੱਚੂ ਬਣਾਉਣੈਂ ਮੈਂ ਥੋਨੂੰ ਵੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰ ਜਾਉ)

ਤਾਇਆ ਆਪਣੇ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਈ ਸ਼ਰਤ ਵਾਲਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਫੇਰ ਕਰਦੇ ਐਂ , ਪਹਿਲਾਂ ਐਂ ਕਰੋ ਬਈ ਮੇਰੀ ਹੈਗੀ ਐ ਖੇਤ ਕੱਸੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਅੱਜ ਵਾਰੀ, ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਨ ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੀ ਬਾਕੀ ਨੇ, ਐਹ ਜ਼ਰਾ ਇੱਕ ਜਾਣਾ, ਸ਼ੈਡ ਥੱਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਮੇਰਾ ਸਕੂਟਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰਕੇ ਦੇਵੋ ਪਹਿਲਾਂ ਭੋਲਾ ਫੇਰ ਲਖਵੀਰ ਤੇ ਫੇਰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਯਾਰਾਂ ਨੇ ਸਕੂਟਰ ਦੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਕਿੱਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਪਰ ਸਕੂਟਰ ਸਟਾਰਟ ਨਾਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਤਾਏ ਨੇ ਸਕੂਟਰ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਲਵਾਇਆ ਧੱਕਾ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਸਟਾਰਟ ਹੋਇਆ, ਅਖ਼ੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਿਆਂ ਬੋਲ ਗਈ ਤੇ ਹੰਭ ਹਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਕੀ ਸਗੋਂ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਹੀ ਪਏ

ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਿਰ ਸ਼ਰਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹੇ, ਤਾਂ ਤਾਇਆ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਬਈ ਸ਼ਰਤ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹਾਰ ਗਏ ਓ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢ ਈ ਲਈਆਂ ਨੇ ਉੱਤੋਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਗਾਂਧੀ ਵਾਲੇ ਨੋਟ ਵੀ ਕੱਡੇ, ਪਰ ਤਾਇਆ ਇਹ ਕਿਵੇਂ... ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੇ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰਤ ਕੱਢੋਂ, ਜਾਂ ਭਿਆਂ ਕਰੋ ਫੇਰ ਦੱਸਾਂਗਾ ਤਾਇਆ ਮੁਸ਼ਕੜੀਆਂ ਹਾਸੀ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੀ ਹੀ ਭਿਆਂ ਬੋਲ ਦਿੱਤੀ

ਤਾਂ ਤਾਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਉਏ ਢੇਕਿਉ ਮੜਕ ਦਿਉ, ਬਾਲ੍ਹੇ ਸਿਆਣੇ ਤਾਂ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਓ, ਥੋਨੂੰ ਪਤੈ ਈ ਨਹੀਂ ਏ ਕਿ ਬਈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਰਹਿਤ ਜੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਕੀ ਢੰਗ ਐ, ਆਹ ਪਰਸੋ-ਚੌਥੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਡੀ. ਸੀ. ਆਇਆ ਸੀ ਆਪਣੀ ਮੰਡੀ 'ਚ, ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜੱਟ ਨੇ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ, ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਝੋਨਾ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਵੱਲ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਜੱਟ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਥਾਣੇ ਕੇਸ ਦਰਜ਼ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਤੰਦਰ ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਬਾਡੀ ਗਾਰਡਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਨੇ ਐਸਾ ਧੂੰਆਂ ਮਾਰਿਆਂ ਬਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਚਾਦਰਾ ਕਾਲਾ ਸ਼ਾਹ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਰ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਬਿਰਜੂ ਆੜ੍ਹਤੀਆ ਕਹਿੰਦਾ ਬਈ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਧੂੰਆਂ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ ਹੈਗਾ ਐ, ਤੇ ਏਵੇਂ ਭਰਾਵੋ ਆਪਾਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰਹ- ਧੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਐਂ, ਮੇਰੇ ਜੁਆਕ ਬਾਲ੍ਹੇ ਮਗਰ ਪੈ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਬਈ ਬਾਪੂ ਪਟਾਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵੋ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਕੀਮ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਟਰ ਦਾ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪਲੱਗ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤੇ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਪਲੱਗ ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਾਰੀਆਂ ਕਿੱਕਾਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਫਿਰ ਪਟਾਕੇ ਕੀ ਐਟਮ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚਲਾ ਲਏ ਨੇ ਪਟਾਕੇ ਸਕੂਟਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਨੇ....ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੀ ਥੋਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਕੀਮ... ਹੈ ਨਾ ਡੀ.ਸੀ. ਦੀ ਕਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਚੋਰ-ਮੋਰੀ

ਹਾ..ਹਾ...ਹਾ ਇੱਕਦਮ ਹਾਸਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਥਕੇਵਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਗਈ

ਡਾ. ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਲੰਗੇਆਣਾ

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ - ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਮੀਅਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੱਈ ਸਵਾਲ

ਵਿਧਾ - ਵਾਰਤਕ

ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਮ - ਕਰਮ ਬਰਸਟ

ਪੰਨੇ - 144 ਮੁੱਲ - 50/-(ਪੇਪਰਬੈਕ) 100/- (ਸਜਿਲਦ)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ - ਤਰਕਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਬਰਨਾਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਮੀਅਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੱਈ ਸਵਾਲ ਕਰਮ ਬਰਸਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਕਿਰਸਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ 17 ਮੁੜ-ਸੋਧੇ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੱਚੇ ਜਮਹੂਰੀਕਰਨ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਬਕੌਲ ਲੇਖਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੇਖ ਉਦੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦ ਹਕੂਮਤੀ ਕਹਿਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਦਮ ਤੋੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਕੌਮ ਹੈ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਖੌਤੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਵਾਇਤੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਰਸਟ ਨੇ ਤਰਕ, ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦੀ ਸਾਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਕਈ ਨੁਕਤੇ ਅਤੇ ਅੰਕੜੇ ਦੁਹਰਾਏ ਵੀ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਲਿਖਤ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਰਵਾਨਗੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕ, ਖੋਜਾਰਥੀ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਣ। ਨਵਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਫੰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਕੰਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਕਲਮੀ ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਰੜੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਰਸਟ ਦਾ ਨਾਮ ਮੋਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਦਲੇਰੀ, ਚਿੰਤਨ, ਨਿਡਰਤਾ, ਤਰਕ, ਦਲੀਲ, ਹੌਂਸਲਾ ਅਤੇ ਸੂਝ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਤਿੱਖੀ ਬੱਲ ਵੀ ਸੱਚੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜਸੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ, ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ, ਕਿਰਸਾਨੀ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਹੈ। ਉਹ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਵੀ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਖ਼ੇਤਰੀ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖਣ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਹਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਫ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਹ ਰੌਚਿਕ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਰਕਮਈ ਤੇ ਦਲੀਲ-ਆਧਾਰਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ (ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ-ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ) ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਢੁਕਵੀਂ ਸ਼ੈਲੀ, ਸੰਜਮਤਾ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ, ਸ਼ਪੱਸ਼ਟ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਬੋਲੀ ਦਾ ਸੋਹਜ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਦਲੀਲ-ਭਰਪੂਰ ਗੱਲ ਜਿਹੇ ਚੰਗੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਸਭ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ, ਤਰਕ ਅਤੇ ਠਰ੍ਹੰਮੇ ਨਾਲ ਉਹ ਗਿਰਗਟੀ ਰਾਜਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੰਗੇ ਕਰਦਾ (ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਸਲੇ, ਅਕਾਲੀ ਗਰੁੱਪ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿਥਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ) ਹੋਇਆ, ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਹੱਕਾਂ-ਹਿੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ-ਨਿਰੰਤਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਸੁਹਿਰਦ, ਦਲੇਰ, ਬੇਬਾਕ, ਸਮਰਪਿਤ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਕਲਮੀ-ਯੋਧਾ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਸਿੱ ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੇਤਰੀ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਲੇਖਣੀ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਸ਼ਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸੂਖਮ ਅਧਿਐਨ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕਮਈ ਸਮਝ। ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਸਤਹੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੁਸਤਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਚੁਸਤ ਲੇਖਣੀ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਖਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ (ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਤੀ ਨੀਤੀ-ਘਾੜਿਆਂ ਦੇ ਉਜੱਡ ਨੁਸਖ਼ਸ਼ੇ,ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਹੱਲ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਹਿੱਤ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਲਤਾ ਸਹਿਤ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਹੰਢੇ-ਵਰਤੇ, ਯੋਗ, ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਨ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਵਾਂਙ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖ਼ੇਤਰੀ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ-ਅਧੀਨ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਬੈਂਕ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ, ਨਰਕੀ-ਜੀਵਨ ਭੋਗ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ) ਬਾਰੇ ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਨਿਸ਼ਠਾ, ਤਰਕ, ਸ਼ਿੱਦਤ ਅਤੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਤੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਡੀਕੋਡ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਇਕਹਿਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਪਰਤੀ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਕ ਆਮ ਪਾਠਕ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ/ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ: ਐਚ ਐਸ ਡਿੰਪਲ
2919, ਪਿਲਕਨ ਸਟਰੀਟ, ਅਨਾਰਕਲੀ ਬਜ਼ਾਰ, ਜਗਰਾਓਂ - 142026
ਮੋਬਾਈਲ ਕ੍ਰਮਾਂਕ - 9888569669

ਕਮਰ ਦਰਦ ਅਤੇ ਸਰਵਾਈਕਲ ਦੇ ਦਰਦ ਤੋਂ ਹਰ 10ਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀੜ੍ਹਤ

ਡਾ.ਕੇ. ਰਾਮਾ ਨਗਰ

ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਅਤੇ ਉੱਠਣ-ਬੈਠਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਾਡੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਤੇ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਬਾਅ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਦਬਾਅ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਦਰਦ (ਸਰਵਾਈਕਲ) ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਬਜਾਏ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਸਹਾਰਾ ਲੋੜਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹੀ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਗੋਲੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਲੀਵਰ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਟਨ ਦੱਬਦੇ ਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਬੱਲਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਮੱਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੀੜ੍ਹ 33 ਮਣਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਦੋ ਮਣਕਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਝੱਲੀ ਜਾਂ ਗੱਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲਹੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚ ਲਚਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਸ-ਪੇਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਖਿਚਾਅ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੱਟ ਜਾਂ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਡਿਸਕ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਪਰਤ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਕਮਰ ਦਰਦ ਆਦਿ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤਣਾਅ-ਮੁਕਤ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਡੀ ਤੇ ਈ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਲੈਣ, ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ ਲੈਣ ਤੇ ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ, ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਤੇ ਬੈਠਣ-ਉੱਠਣ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਢਤੇ ਦਬਾਅ ਨਾ ਪਵੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਤੇ ਤਣਾਅ ਰਹਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਅ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ "ਨਿਰੋਗ ਤਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੋਗ ਮਨ" ਦਾ ਟੀਚਾ ਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੋਬਾਇਲ-98889-20009

ਸਮਾਂ ਮਾੜਾ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣਾ

ਅਸਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹੈ ਮਰ ਜਾਣਾ,
ਜਹਾਂ ਸੁੰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਜਾਣਾ।
ਵਹਾਓ ਨਾ ਕੋਈ ਆਂਸੂ,
ਕਿ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਹੈ ਘਰ ਜਾਣਾ।
ਗਿਲਾ ਕਰ ਨਾ ਤੂੰ ਇਸ ਉੱਤੇ,
ਸਮਾਂ ਮਾੜਾ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣਾ।
ਕਰੋ ਵਾਅਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ,
ਅਗਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕਰ ਜਾਣਾ।
ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ
ਕਿ ਮੁਰਝਾ ਕੇ ਬਿਖਰ ਜਾਣਾ।
ਅਗਰ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਆਪਣਾ,
ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈ ਡਰ ਜਾਣਾ।
ਇਹ ਕਿਸ਼ਤੀ ਜੋ ਹੈ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ
ਕੀ ਦਰਿਆ ਇਸ ਨੇ ਤਰ ਜਾਣਾ?
ਤੁਸੀਂ ਲੱਭੋਗੇ 'ਬੰਗੇ' ਨੂੰ
ਜਦੋਂ ਉਸ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣਾ।

ਚਮਨ ਲਾਲ 'ਬੰਗੇ'

ਮੇਲਾ ਮੇਲੀਆਂ ਦਾ

ਅਹਾਂ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ,
ਖਿਡੌਣੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆਵਾਂਗੇ।
ਆਹਾ ਕਿ ਮੇਲਾ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ,
ਚੋਗ ਚੁਗਾਉਂਦੇ ਤਿੱਤਰਾਂ ਦਾ।
ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ,
ਮਿੱਤਰਾਂ ਸੰਗ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ।
ਰਲ ਗੀਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗਾਵਾਂਗੇ,
ਅਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਰਿੰਕੂ, ਟਿੰਕੂ, ਟੋਨੀ,
ਬੱਬਲੂ, ਰਲ-ਮਿਲ ਸਾਰੇ ਪਾਉਣ ਭੜਥੂ।
ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਪਕੌੜੇ ਖਾਵਾਂਗੇ,
ਆਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ,
ਸਖੀਆਂ ਸੰਗ ਬਾਤਾਂ ਪਾਵਾਂਗੇ।
ਅਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ,
ਬਰਫੀ, ਪੇੜੇ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀ।
ਮਰੂਦ, ਨਾਰੰਗੀ,
ਲਾਲ ਸੇਬੀ, ਰੱਜ-ਰੱਜ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਵਾਂਗੇ।
ਕਾਰ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਤੇ ਐਨਕ,
ਗੇਂਦ ਬੱਲੇ ਵੀ ਮਾਰਨ ਸੈਨਤ।
ਭੁਕਾਨੇ, ਡੌਰੂ ਖਰੀਦ ਲਿਆਵਾਂਗੇ,
ਅਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਭੀੜ-ਭੜਕਾ ਹਰ ਥਾਂ ਧੱਕਾ,
ਘਸੁੰਨ-ਮੁੱਕੀ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਧੱਕਾ।
ਨਾਲ ਲੈ ਥਕੇਵਾਂ ਆਵਾਂਗੇ,
ਅਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਮੇਲੇ ਤੇ ਮੇਲੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ,
ਮਨ ਦਾ ਬਗੀਚਾ ਖਿੱਲ ਜਾਵੇ।
ਏਹ ਰੀਝ ਅਨੂਠੀ ਚਾਵਾਂਗੇ,
ਅਹਾ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।
ਰਲ-ਮਿਲ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਵੰਡੀਏ,
ਘ੍ਰਿਣਾ ਤਾਈਂ ਪਾ ਛੱਜ ਛੰਡੀਏ।
ਆਜ਼ਾਦ ਮਿੱਠੇ ਤਰਾਨੇ ਗਾਵਾਂਗੇ,
ਅਹਾਂ ਕਿ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਰਣਜੀਤ ਆਜ਼ਾਦ ਕਾਂਝਲਾ